

Minna Sallinen 2009. Kaupungin kulttuurivelvollisuudesta kulttuuripalveluksi. Kunnallisten teattereiden ja orkestereiden kehittyminen 1940-1980. Cuporen julkaisu 16.

Tiivistelmä

Ensimmäiset suomalaiset taidelaitokset perustettiin 1870-luvulla, 1940-luvun alkuun mennessä Suomeen oli rakentunut jo laaja teatteri- ja orkesteriverkosto. Maan ensimmäiset kunnalliset orkesteritkin oli perustettu ennen toista maailmansotaa Helsinkiin ja Turkuun. Kunnallinen hallintomalli alkoi kuitenkin yleistyä vasta sotien jälkeisinä vuosina. Vuonna 1946 perustettu kunnallinen Turun kaupunginteatteri sai muutaman vuoden sisällä monta seuraajaa, samanaikaisesti kunnallisten kaupunginorkestereiden verkosto laajeni. Toinen aktiivinen teattereiden ja orkestereiden kunnallistumisvaihe osui kuusi- ja seitsemänkymmentäluvulle.

Neljä- ja viisikymmentäluvun taitteessa paikallisten taidelaitosten tukeminen alettiin mieltää ”kaupunkien kulttuurivelvollisuuksiin” kuuluvana tehtävänä. Osallistamalla taidelaitosten hallintoon kaupungit saivat paremmat mahdollisuudet valvoa ja kontrolloida niille ohjaamiaan varoja. Kunnallisia taidelaitoksia perustettaessa niille asetettiin tavoitteita kaupungin lisäksi myös kahdelta muulta taholta: taidelaitosten itsensä sekä niitä ja niiden henkilöstöä edustaneiden valtakunnallisten liittojen suunnalta. Taidelaitosten näkökulmasta kunnallistuminen oli tarpeen sanelema uudistus, ratkaisu taidelaitosten taloudellisiin ongelmiin. Samaan uskottiin myös valtakunnallisesti, liittojen taholla. Talouden vakiintumisen myötä, kaupungin taloudellisen selkärangan varassa toimittaessa, taidelaitosten uskottiin pystyvän toteuttamaan paremmin tarkoitustaan.

Viisikymmentäluku oli varsinaista kunnallisen taidelaitosmallin testausvaihetta, tasaisen kehityksen, suunnittelun ja prototyypin vakiintumisen aikaa. Tuolloin luotiin pohjaa kunnallisten taidelaitosten tulevalle toiminnalle. Myös suunnitelmat uusien kunnallisten kaupunginteattereiden ja –orkestereiden perustamiseksi olivat monin paikoin hautumassa. Kun kunnallisten taidelaitosten verkosto alkoi laajeta uudestaan kuusi- ja seitsemänkymmentäluvulla, kunnallistumisen perustelut olivat lähtökohdiltaan hyvin samanlaisia kuin neljä- ja viisikymmentäluvuilla. Enää ei tosin puhuttu ”kaupungin kulttuurivelvollisuuksista”. Sen sijaan käytettiin termiä ”kulttuuripalvelut”. Kulttuuripalveluiden tarjonta katsottiin kuusikymmentäluvun lopulta alkaen nimenomaan kaupunkien ja kuntien tehtäväksi.

Edellä mainituilla kolmella vaikuttavalla taholla – kaupungeilla, taidelaitoksilla ja liitoilla – oli omat tavoitteensa ja toiveensa kunnallistettujen taidelaitosten suhteen. Niinpä kunnallinen taidelaitos oli ennen kaikkea neuvottelujen tulos, kompromissi.

Cupore – Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätö

Kaapelitehdas
Tallberginkatu 1 C 137
00180 Helsinki
Puh. (09) 774 60414
Fax (09) 774 60437
www.cupore.fi

Cupore – Foundation for Cultural Policy Research

Cable Factory
Tallberginkatu 1 C 137
FIN-00180 Helsinki
Tel. +358 9 774 60414
Fax +358 9 774 60437
www.cupore.fi